

УДК 94:323.285 (73)

АНТИТЕРОРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

У статті представлена еволюція нормативно-правової бази США та Російської Федерації щодо протидії тероризму та екстремізму на початку ХХІ ст. Проведено компаративний аналіз «Акта патріота США 2001 р.» та Федеральних законів РФ «Про боротьбу з тероризмом» в редакціях 1998 та 2006 рр. Досліджені основні політичні інструменти контр-терористичної політики США та Російської Федерації.

Ключові слова: міжнародний тероризм, ісламський радикалізм, екстремізм, Акт патріота, Федеральний Закон про боротьбу з тероризмом, жорстка та м'яка сила.

На початку третього тисячоліття фактор боротьби з міжнародним тероризмом та екстремізмом став одним із надважливих та системоутворюючих елементів зовнішньополітичних стратегій і концепцій національної безпеки Сполучених Штатів Америки та Російської Федерації. Втім, сучасне бачення політичними елітами наддержав дієвих методів та форм ефективного протистояння тероризму у світі та нейтралізації похідних загроз на глобальному рівні суттєво різняться у концептуальному плані. Так, Москва на міжнародній арені хоча й декларативно заявляє про свою прихильність до «м'яких» інструментів впливу, втім як показують події в Україні 2014 року, коли мирні демонстрації населення на підтримку курсу євроінтеграції в Кремлі тлумачились як прояв національного радикалізму за підтримки терористичних організацій, Москва закликаючи українську владу до переговорного процесу та рекомендуючи використовувати весь арсенал дипломатичних заходів, натомість ввела свій

**СЛОБОДЯН Н.В.,
кандидат
історичних наук,
старший науковий
співробітник,
Військовий
інститут Київський
національний
університет імені
Тараса Шевченка**

військовий контингент у південні та східні регіони держави. Зі свого боку, Сполучені Штати в протидії глобальному міжнародному тероризму активно використовують свій потужний військовий потенціал та широко застосовують стратегію жорсткого економічного тиску через запровадження режиму санкцій та введення обмежень відповідного характеру, як ключових елементів «жорсткої сили», стосовно країн запідозрених у поблагливному ставленні, сприянні чи підтримці терористичних мереж та рухів. Хоча останнім часом спостерігається впевнений дрейф американської політики в бік «м'яких» важелів впливу у міжнародних взаєминах.

Проте, зазначені вище особливості бачення Москвою та Вашингтоном шляхів і засобів ефективного подолання терористичної загрози в світі далеко не єдина розбіжність у трактуванні наддержавами питань антитерористичного змісту. Насамперед, необхідно наголосити на певній відмінності сприйняття проблеми міжнародного тероризму у політичному вимірі та різниці в оцінках природи походження і направленості вектора терористичної загрози обома суб'єктами міжнародних відносин. Зокрема, у розумінні Вашингтона тероризм постає передусім гострою зовнішньополітичною проблемою, яка несе пряму загрозу внутрішній безпеці країни. Натомість, як декларують російські чиновники, боротьба з тероризмом є питанням забезпечення внутрішньої безпеки в державі, вирішення якого можливе лише за умови запобігання «експорту» радикальної екстремістської ідеології ззовні та протидії деструктивному інформаційно-пропагандистському впливу на мусульманське населення Росії з боку міжнародних терористичних мереж і рухів.

Саме особливості природи походження терористичної небезпеки на території наддержав визначають бачення Сполученими Штатами і Росією заходів і перелік інструментів ефективного протистояння загрозі. Тому для об'єктивної ідентифікації перспектив та можливих форм співробітництва Москви та Вашингтону в антитерористичній сфері необхідно вивчити правове поле протидії терору, окреслене законодавством вказаних країн. Зокрема, потрібно дослідити особливості змісту національних законодавств наддержав, що дасть нам можливість зрозуміти пріоритети і наповнення завдань у боротьбі з тероризмом, які ставлять перед собою лідери світової спільноти на внутрішньому фронті протистояння тероризму. Оскільки

законодавство країни найбільш повно відображає позицію політикуму держави із означених питань та бачення шляхів подолання проблеми. Таким чином, через порівняльний аналіз законодавчих актів антитерористичної спрямованості в кінцевому результаті матимемо змогу вийти на оптимальну формулу міждержавного співробітництва у вказаній галузі міжнародних відносин. Тобто правильно зрозуміти й оцінити головні аспекти узгодженого протистояння Кремля і Білого дому міжнародному тероризму та екстремізму, а також вірно розставити головні акценти продуктивної взаємодії країн важковаговиків на цьому напрямі. Отже, аби віднайти спільні точки дотику і зрозуміти базові позиції ефективної взаємодії у протистоянні тероризму на глобальному рівні, спочатку потрібно з'ясувати консолідуючі аспекти та витоки розбіжностей політичного і правового бачення США і РФ у подоланні загрози.

Правовий підхід у визначенні національним законодавством США та Російської Федерації наприкінці 90-х років ХХ ст. понять тероризму та терористичних діянь, наочно відображає особливості тогочасного сприйняття наддержавами означеного виду насильства і антитерористичної проблематики в цілому. Зокрема, в США терористична загроза розглядалась виключно у спектрі зовнішньополітичних проблем, позаяк до певного часу навіть не було спеціального внутрішнього законодавчого акту, що комплексно врегулював би правові аспекти протидії терористичним проявам. В правовому просторі Сполучених Штатів перелік питань стосовно визначення поняття терористичного акту і встановлення відповідальності за вказаний злочин, розосереджено у положеннях нормативних документів, які входять до Зведення законів США. Зокрема, титул 18 зазначеного зведення містить спеціальний розділ, присвячений окремим питанням, пов'язаним із правовою стороною протидії тероризму, на кшталт визначення юрисдикції, відповідальності, поняття співучасті, а також фінансових відносин із терористичними організаціями тощо¹. В свою чергу політико-правове визначення поняття «тероризму» представлене у документі Держдепартаменту США від 1999 р. «Структура глобального тероризму», за яким названим злочином є «навмисне, політично вмотивоване насильство, що здійснюється проти невоюючої сторони наднаціональними групами або таємними агентами з метою здійснення впливу на спільноту»².

Правове визначення поняття «тероризм» в законодавчому полі Російської Федерації вперше представлено в тексті Федерального Закону «Про боротьбу з тероризмом» від 1998 року (втратив чинність у 2006 році). Даним нормативно-правовим актом законодавець визначив, тероризм, як «насилення або загрозу його застосування відносно фізичних осіб чи організацій, а також знищення (пошкодження) або загрозу знищення (пошкодження) майна чи інших матеріальних об'єктів, що створює небезпеку загибелі людей, заподіяння значних майнових збитків або настання інших суспільно небезпечних наслідків, – здійснювані з метою порушення громадської безпеки, залякування населення або чинення впливу на прийняття органами влади рішень, чи задоволення неправомірних майнових і будь-яких інших інтересів; зазіхання на життя державного або громадського діяча, вчинене з метою припинення його державної чи іншої політичної діяльності або з мотивів помсти за таку діяльність; напад на представника іноземної держави чи співробітника міжнародної організації, які користуються міжнародним захистом, а також на службові приміщення або транспортні засоби осіб, що перебувають під міжнародним захистом, якщо зазначене діяння скоєно з метою провокації війни чи ускладнення міжнародних відносин»³. Російський законодавець чітко виділив різницю та розмежував поняття терористична діяльність і міжнародна терористична діяльність, розкриваючи перше поняття через визначення ознак і видів злочинної діяльності та форми і ступеню участі в організації і реалізації терористичних актів, а друге, – подаючи через географічну складову, тобто в залежності від територіальності підготовки теракту, приналежності державних кордонів місця його реалізації та направленості проти іноземних громадян чи інших країн. Водночас норми документу містили визначення таких понять як терорист, терористична акція, злочини терористичного характеру, терористична група, терористична організація, боротьба з тероризмом, контртерористична операція, зона проведення контртерористичної операції та заручник.

Стосовно зовнішньополітичної складової анти-терористичної діяльності законодавець обмежився декларуванням готовності Російської Федерації до міжнародного співробітництва в області боротьби з тероризмом. Яскравим віддзеркаленням сприйняття Росією природи походження загрози, постає перелік суб'єктів на котрих безпосередньо

покладається завдання боротьби з тероризмом, що також підкреслює пріоритетність для Москви протистояння терору на власній території. Адже першими в списку повноважних органів стоять Федеральна служба безпеки РФ та Міністерство внутрішніх справ Росії і лише потім зазначені Служби зовнішньої розвідки, Федеральна служба охорони, Міністерство оборони та Федеральна прикордонна служба Російської Федерації. До речі, остання пізніше взагалі видалена нормотворцем з переліку структур до повноважень яких віднесенні питання боротьби з тероризмом. Дана обставина красномовно вказує на сприйняття Росією насамперед внутрішньої природи загрози і засвідчує недооцінку Кремлем зовнішньої складової вектора протистояння небезпеці на початковому етапі протидії. На користь чого свідчать докладно виписані у п.6 ст.6 завдання та повноваження Федеральної анти-терористичної комісії (далі – ФАК), яка за рішенням президента та уряду РФ може утворюватись на федеральному рівні для координації діяльності суб'єктів, що здійснюють боротьбу з тероризмом. Оскільки ключовим завданням ФАК є «напрацювання основ державної політики в області боротьби з тероризмом в Російській Федерації і рекомендацій, направлених на підвищення ефективності роботи із виявлення та усунення причин і умов, що сприяють виникненню тероризму й здійснення терористичної діяльності»⁴. Тоді як міжнародний блок функцій Комісії обмежується участю в підготовці міжнародних договорів Росії в області боротьби з тероризмом, що також показово в плані ототожнення національних пріоритетів протидії небезпеці.

Після фатальних для всього світового загалу подій 11 вересня 2001 року, в Сполучених Штатах відбулись кардинальні зміни на законодавчому рівні у підходах щодо визначення, самого поняття «тероризм» та похідних від нього категорій. Також були вжиті невідкладні заходи у контексті адаптації до нових реалій і нормативно-правового закріплення належних форм і методів протидії терористичній загрозі. Документальним втіленням зазначених новацій став Закон Про боротьбу з тероризмом, прийнятий у 2001 р. всього через 6 тижнів після трагічних подій вересня, який отримав назву «Акт патріота США 2001 року». За аналогією, після серії кривавих терористичних атак на території Росії (зокрема, захоплення значної кількості заручників терористами під час театрального спектаклю «Норд Ост» у 2002 р. та бесланської

трагедії 2004 р., де жертвами стали близько 100 дітей) російська Дума прийняла Федеральний закон «Про протидію тероризму» від 6 березня 2006 р., який замінив Закон «Про боротьбу з тероризмом» 1998 р., що не відповідав новим викликам часу і до цього зазнавав неодноразових змін у 2000, 2002 та 2003 рр.

З метою комплексного та всебічного дослідження основних аспектів антитерористичних стратегій США та Росії у XXI ст., задля визначення базової платформи взаємодії наддержав у цьому питанні проведемо компаративний аналіз важливих положень «Акту патріота США» 2001 р. та Федерального Закону РФ «Про протидію тероризму» 2006 р. Запропонований аналіз доцільно розпочати із порівняння підходів правових інституцій країн у кваліфікації даного типу злочинних діянь та вивчення характерних особливостей трактування поняття «тероризм», представлених нормами названих вище законодавчих актів. Так, «Акт патріота» США розширив зміст поняття «федеральний злочин, пов'язаний з тероризмом», віднісши до цієї категорії низку тяжких насильницьких злочинів, а також доповнив Титул 18 Зводу законів США поняттям «внутрішній тероризм». Наразі, всі злочини, скоєння яких переслідується статтею 2332b «Акти тероризму, що пов'язані з перетином державних кордонів та віднесені до федеральних злочинів пов'язаних з тероризмом» включені до категорії кримінально-карних діянь. Стаття 2331b («Тероризм») Федерального кримінального кодексу містить смі, і разом з тим достатньо виразні та чіткі визначення понять «міжнародний тероризм» та «внутрішній тероризм»: міжнародний тероризм – це акти насилля або дії, що несуть загрозу людському життю, та є порушенням кримінальних законів Сполучених Штатів чи будь-якого Штату; діяльність направлена на залякування або тиск на цивільне населення, вплив на політику уряду через залякування чи примушення, а також вплив на дії уряду через вбивство державного діяча або його викрадення; це діяння, котре вчинене поза територіальною юрисдикцією США або здійснюється з перетином державних кордонів у сенсі використання для терористичної діяльності необхідних матеріалів та залучення громадян інших держав; внутрішній тероризм – включає акти, що несуть загрозу людському життю, та є порушенням кримінальних законів Сполучених Штатів чи будь-якого Штату; діяльність направлена на залякування або тиск на цивільне населення, вплив на

політику уряду через залякування або примус, а також вплив на дії уряду через вбивство державного діяча або його викрадення; це діяння, котре має місце в межах територіальної юрисдикції США⁵.

Крім того, в американському законодавстві мають місце поняття, що суттєво розширюють змістовне навантаження категорії «тероризм». Зокрема, запроваджено нові види терористичних небезпек, так до розряду «кібертероризм» віднесені різні види хакерства, здійснюваного на професійній основі, а також нанесення збитків комп'ютерним мережам громадян, юридичним особам та державним відомствам. В обіг політичного лексикону введено поняття «біотероризм», котре в Законі подається як злочинне використання біологічних засобів та біологічної зброї (ст. 814)⁶.

Водночас, Федеральний закон РФ «Про протидію тероризму» від 2006 року також характеризується низкою особливостей, обумовлених специфікою національного трактування терористичної загрози. Наприклад, в статті 3 вказаного правового акту, законодавець під тероризмом розуміє не тільки «практику впливу на прийняття рішення органами державної влади, органами місцевого самоуправління або міжнародними організаціями, пов'язану із залякуванням населення та (або) іншими формами протиправних насильницьких дій», але й «ідеологію насильства»⁷. Причому законодавець не подає трактування поняття «ідеологія насильства», не виключаючи вільної, розширеної інтерпретації зазначених положень Закону. Варто зазначити, що за певного збігу політичних обставин та відсутності тривалої історичної традиції демократії, подібне упушення може призвести до неоправданих наслідків та коштувати дискредитації антитерористичних зусиль Росії, дозволяючи будь-яку опозиційну ідеологію, навіть за відсутності пропаганди збройного протистояння, кваліфікувати як терористичну. Зокрема, існує імовірна загроза використання силового апарату держави під приводом протидії тероризму в боротьбі з внутрішньою опозицією.

Певним поясненням подібної невизначеності може слугувати спроба законодавчого органу деталізувати у ст.24 Закону відповідальність організацій за причетність до тероризму. Втім, подібний крок не вирішує озвучену вище законодавчу некоректність. До речі положення частини 4 цієї статті Закону 2006 р. передбачає поширення її дії і «розповсюдження на іноземні та міжнародні організації, а також на їх відділення, філії та пред-

ставництва в Росії», що також вказує на зміну російським нормотворцем старих підходів в оцінці значимості міжнародної складової терористичної загрози в країні. Важливо відзначити, що ключова відмінність в законодавчій інтерпретації поняття «тероризм» представлений Білим домом та Кремлем полягає у відсутності чіткого поділу російським законодавством тероризму за національними та зовнішніми проявами і природою походження на внутрішній та міжнародний. Більш того, ігноруючи законодавче визначення внутрішніх та зовнішніх терористичних загроз, законодавець Росії передбачив ч.4 ст.6 Закону можливість використання військових сил для припинення міжнародної терористичної діяльності за межами території Росії у рамках протистояння глобальній загрозі. Натомість в американському законодавстві існує чітке розмежування категорій «внутрішній та міжнародний тероризм» і зроблено наголос на рішучості Сполучених Штатів вести боротьбу з любими проявами тероризму у глобальному вимірі. На додачу, в російському законодавстві, на відміну від американського, поняття «тероризм» має досить розширене та обтічне визначення, що гіпотетично дозволяє за певних несприятливих умов вільно тлумачити окремі положення норми Закону, зараховуючи до категорії «терористичний злочин» діяльність опозиційних політичних рухів і партій крайніх поглядів, що пропагують незручні й загрозові, з точки зору правлячої верхівки Росії, ідеологію та цінності.

Порівнюючи концептуальні документи, зміст яких обумовлює направленість зовнішньополітичної стратегії Сполучених Штатів⁸ та Російської Федерації⁹ наочно проглядаються певні відмінності у сприйнятті наддержавами природи походження і направленості терористичної загрози з точки зору питання національної безпеки. Російський політичний істеблїшмент сприймає небезпеку тероризму та екстремізму за параметрами внутрішнього та зовнішнього впливу на ситуацію в країні. Зокрема, у баченні Росії тероризм та екстремізм, як внутрішня загроза, постає як проблематика гарантування безпеки громадян, захисту суспільства та цілісності держави від терористичних атак і посягань національних екстремістських рухів з крайньою радикальною ідеологією. У той же час, терористичні угруповання та рухи, діяльність яких зафіксована на території РФ, розглядаються як свого роду «дочірні утворення» глобальної павутини транснаціональних терористичних організацій,

які отримують масштабні фінансові вливання на організацію і реалізацію терористичних актів, потужну підтримку ідеологічно-освітнього змісту і широку практичну допомогу у форматі підготовки та «експорту» емісарів-ватажків злочинних збройних формувань, «інженерів-терористів», рядових бойовиків, смертників-виконавців тощо. Таким чином, в системі національної безпеки Росії тероризм одночасно виступає потужною зовнішньою загрозою. Натомість політичною верхівкою Сполучених Штатів терористична небезпека інтерпретується як суто зовнішня загроза безпеці держави та її національним інтересам, зокрема офіційним органам та представництвам, посадовим фізичним особам, що делегують інтереси країни за кордоном, а також пересічним американським громадянам. Події 11 вересня 2001 р. американськими політичними ідеологами і теоретиками кваліфікуються, як прояв зовнішньої агресії, спрямованої проти США, що вперше за багатовікову історію країни реалізована на її власній території.

Подібна доктринальна відмінність у сприйнятті направленості вектора загрози тероризму та екстремізму обома наддержавами в розрізі національної безпеки знайшла своє логічне продовження та теоретично-правове втілення у так званому горизонтально-вертикальному виборі параметрів класифікації вказаної небезпеки. Так, російський законодавець, розглядаючи терористичну загрозу як ключову внутрішню небезпеку, зосередився на конкретизації злочинних діянь, віднесених до категорії терористичних злочинів. Тобто систематизуюча градація змісту і небезпеки терористичної загрози відбувається переважно у горизонтальній площині, на рівні кримінального законодавства та інших галузей національного права. Зокрема, представлені розгорнуті визначення та докладна характеристика діянь, що кваліфікуються у кримінальному судочинстві як терористична діяльність та пособництво тероризму. Водночас, російське законодавство містить лише декларативну фіксацію зовнішньої природи небезпеки, що походить з боку зарубіжних терористичних анклавів. Втім, систематизація джерел походження або класифікація за ступенем впливу зовнішніх загроз даного характеру у правовому полі Росії відсутня. Проте, чи не єдиним конкретизованим зовнішнім джерелом терористичної небезпеки для російської держави на законодавчому рівні визначено Афганістан¹⁰, відносно якого відбулась перша узгоджена військова операція антитерористичної коаліції.

В той час, серед політикуму та в експертному середовищі Сполучених Штатів прийнято розглядати терористичну загрозу на глобальному рівні як певний синтез деструктивних зусиль міжнародних терористичних угруповань та мереж, котрі отримують потужну фінансову, політико-ідеологічну та матеріально-технічну підтримку з боку окремих держав, віднесених до розряду спонсорів тероризму. Як зазначалось раніше, терористична загроза у сприйнятті Сполучених Штатів постає суто зовнішньою небезпекою, що виражається у формулі «терористичні рухи + держави-спонсори». Подібне бачення дозволило Вашингтону аргументовано характеризувати терористичну загрозу у вертикальній площині. Тобто керуючись нормами міжнародного права та заручившись потужною політичною підтримкою широкого кола союзників у боротьбі з міжнародним тероризмом, Білий дім розробив зрозумілу, хоча подекуди непозбавлену елементів суб'єктивізму та упередженості, системну класифікацію держав за рівнем походження терористичної небезпеки. Нині основні зусилля державного департаменту та дипломатичного корпусу Сполучених Штатів головним чином зосереджені на запровадженні та деталізації комплексних механізмів і підборі дієвих інструментів ефективної протидії та нейтралізації терористичної загрози, співмірно до встановленої градації ступеню небезпеки її джерела в особі конкретного суб'єкта міжнародних відносин.

На довершення, відмінність у розумінні походження небезпеки та сприйнятті складових вектора терористичної загрози Сполученими Штатами та Російською Федерацією на концептуальному рівні безперечно впливає й на раціональний вибір інструментарію ефективної протидії міжнародному тероризму обома державами. Росія, розглядаючи боротьбу з тероризмом, насамперед, як протидію ключовій внутрішній зазгоді наприкінці ХХ століття, важко пройшла складну фазу жорсткого силового протистояння тероризму та екстремізму, осередок котрого знаходився на Північному Кавказі в середині країни. Сьогодні РФ керуючись потребами часу та формуючи позитивний імідж у близькосхідному регіоні, реалізує виважену зовнішню політику щодо нейтралізації терористичних загроз. При цьому російська держава, голосно заявляючи світові про готовність цілеспрямовано використовувати у протидії терору «м'які» важелі впливу, натомість декларативно поєднує елементи «жорсткої» та «м'якої сили», де абсолютна пере-

вага залишається за компонентами «жорсткого» тиску.

Разом з тим прийнятий Держдумою в 2006 р. Закон «Про протидію тероризму» значну увагу приділяє міжнародному аспекту протистояння терористичній зазгоді. Так поряд із ст.4 «Міжнародне співробітництво Російської Федерації в області боротьби з тероризмом», представленої також в попередньому Законі в редакції 1998 р., з'явилась абсолютно нова норма, ст.6 «Застосування Збройних сил Російської Федерації в боротьбі з тероризмом». Причому попри застосування Збройних сил РФ для попередження терористичної загрози на суші, у повітряному і морському просторах країни, законодавець частиною 4 даної статті декларує можливість використання армії «для припинення міжнародної терористичної діяльності за межами території Російської Федерації». Зокрема, частина 1 ст. 10 Закону «Про протидію тероризму» передбачає «застосування озброєння з території Російської Федерації проти терористів і (або) їх баз розташованих за межами її території», а також «використання формувань Збройних сил РФ для виконання завдань по припиненню міжнародної терористичної діяльності за межами Росії». Також у Законі чітко виписаний правовий механізм залучення Збройних сил для виконання завдань по припиненню міжнародної терористичної діяльності за межами російської території. Отже, Росія на законодавчому рівні заявила про власні великодержавні претензії на світове лідерство, закріпивши за собою роль міжнародного гаранта глобальної безпеки. Втім, задля недопущення зростання терористичної активності та загострення радикальних настроїв серед мусульманської спільноти, Москва зосередила увагу на міжнародній арені в зоні Перської затоки, свідомо віддаючи пріоритетність елементам «м'якої сили» на зовнішньому театрі боротьби з міжнародним тероризмом та екстремізмом.

Натомість, в Сполучених Штатах, де поняття «боротьби з тероризмом» не асоціюється з гострою внутрішньою зазгодією національної безпеки, зазначений концепт переважно кореспондується із потужним комплексом силових заходів за межами США та де-факто є синонімом поняття «боротьба з міжнародним тероризмом». На відміну від РФ зазначений посил США має чітку географічну локацію визначену конкретними територіальними межами окремих суб'єктів міжнародних відносин, – Ірак, Іран, Афганістан та Паки-

тан, причому Ламабад розглядається у контексті антитерористичного партнерства. Зокрема, Сполученими Штатами регулярно надається потужна військова, матеріально-технічна та фінансова підтримка правлячому режиму Пакистану, який розглядається американським політичним істеблішментом головним союзником антитерористичної коаліції на Великому Близькому Сході. У випадку Іраку та Афганістану головним завданням США, в сенсі нейтралізації терористичної загрози, свого часу стала реалізація силового варіанту зміни політичних режимів вказаних країн. Стосовно Ірану, зарахованому Вашингтоном до найбільш небезпечних осередків терористичних загроз на планеті та віднесеному до категорії держав-ізгоїв і потенційних витоків «ядерного тероризму», пріоритетним та нагальним завданням американської контртерористичної політики нині є запобігання доступу Тегерана до передових технологій та блокування і стримування його ядерних програм, що можуть стати надбанням міжнародної терорис-

тичної павутини. Втім, через регулярне вотування в Раді Безпеки ООН Росією іранського питання багаторічні спроби силового тиску на Тегеран не принесли відчутних результатів та прогресу у вирішенні ядерної проблеми. Тож в умовах жорсткої конкуренції за лідерство у сучасному світі необхідно відзначити поширення протягом останніх років дієвої практики використання Білим домом елементів «м'якої сили» впливу на Іран та інші мусульманські країни з метою активізації конструктивного діалогу з потужним опонентом у Перській затоці та стимуляції монолітної союзницької підтримки ісламського світу у протистоянні міжнародному тероризму. Подібна узгодженість зовнішньополітичних позицій Москви і Вашингтону та досягнення взаєморозуміння у підходах і виборі інструментарію врегулювання гострих питань на Близькому Сході стали передумовою позитивних зрушень у вирішенні проблеми ядерного тероризму та базовою площадкою подальшої взаємодії наддержав у боротьбі з міжнародним тероризмом в цілому.

ПОСИЛАННЯ:

¹ United States Code. 1994 Edition. Title 18, – W., 1995. – 3231 p.

² Patterns of Global Terrorism. The United States Department of State fingers South Asia as Hub for International Terrorism. May 1, 2000. / [Електронний ресурс] / Інтернет-видання The Wednesday Report. – Режим доступу: <http://www.thewednesdayreport.com/twr/terrorism12.htm>.

³ Федеральный закон Российской Федерации «О борьбе с терроризмом», 25 июля 1998 г. № 130-ФЗ. [Електронний ресурс] // Собрание Законодательства Российской Федерации. – 1998. – №31. – Режим доступу: <http://zakon.kuban.ru/nd2/2001/130250798.shtml>.

⁴ Там само.

⁵ Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act. / [Електронний ресурс] / US Government printing Office. – Режим доступу: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ56/pdf/PLAW-107publ56.pdf>.

⁶ Федеральный закон Российской Федерации «О противодействии терроризму», 6 марта 2006 г. №35-ФЗ [Електронний ресурс] / Інтернет-видання «Российская газета». – Режим доступу: <http://www.rg.ru/2006/03/10/borba-terrorizm.html>.

⁷ Там само.

⁸ National Security Strategy of the United States of America, 2006. / [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Міністерства оборони США. – Режим доступу: http://history.defense.gov/docs_nss.shtml.

⁹ Стратегия национальной безопасности Российской Федерации до 2020 года. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Ради Безпеки Російської Федерації. – Режим доступу: <http://www.scrf.gov.ru/documents/1/99.html>.

¹⁰ Концепция внешней политики Российской Федерации (12 февраля 2013) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Міністерства зарубіжних справ Російської Федерації. – Режим доступу: http://www.mid.ru/brp_4.nsf/0/6D84DDEDEDBF7DA644257B160051BF7F.

Slobodian N.V. Counter-terrorism program United States of America and Russian Federation: comparative analysis / Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyev.

The evolution of the legal base of the USA and the Russian Federation on the problem of opposite terrorism and extremism in the beginning of XXI century are covered in the article. The comparative analysis of the «Patriot Act the USA, 2001» and Federal Law of the RF «About the fight against terrorism» in editorial offices of 1998 and 2006 were conducted. The main tools of counter-terrorism policy USA and Russian Federation were also allocated in the article.

Keywords: international terrorism, islamic radicalism, extremism, the USA Patriot Act, Federal Law of the fight against terrorism, the hard and soft power.

Слободян Н.В. Антитеррористическая деятельность Соединенных Штатов Америки и Российской Федерации: сравнительный анализ / Военный институт Киевского национального университета им. Тараса Шевченко.

В статье представлена эволюция нормативно-правовой базы США и Российской Федерации касательно противодействия терроризму и экстремизму в начале XXI в. Осуществлен компаративный анализ «Акта патриота США 2001 г.» и Федеральных Законов РФ «О борьбе с терроризмом» в редакциях 1998 и 2006 гг. Исследованы ключевые политические инструменты контртеррористической политики США и Российской Федерации.

Ключевые слова: международный терроризм, исламский радикализм, экстремизм, Акт патриота, Федеральный Закон о борьбе с терроризмом, жесткая и мягкая сила.

Стаття надійшла до редколегії 10.04.2014

Прийнята до друку 13.05.2014